

МИСАО КОЈА НЕ ЖУРИ,
ПРЕПИСКА КОЈА ЈЕ МЕТОД
(Сања Париповић Крчмар. *Метрика у
йрейисци Светозара Петровића*. Нови Сад:
Научно удружење за развој српских студија,
2024, 270 стр.)

Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

Преписка Светозара Петровића и Џејмса Бејлија (*James Orville Bailey, Jr.*), два универзитетска професора и утицајна научника у области версификације, иницирала је нова версолошка истраживања проф. др Сање Париповић Крчмар, чију магистралну научну раду чине управо теоријска и методолошка сагледавања стиха, овог пута обједињена у књизи *Метрика у йрейисци Светозара Петровића*. Интересовања ауторке ослањају се на сложену јужнословенску и савремену српску версификацију, засновану на фону учења Руске формалне школе, односно Прашког књижевног серкла, и раду Романа Јакобсона, у чему се огледа директна спона са поменутиим кореспондентима. Наиме, управо размена аргумената Петровића и Бејлија – једног академика и професора у Загребу, Новом Саду и Београду, а другог професора емеритуса у Висконсину – те начини на које реферишу на класичне метрике, пореде специфичне облике песничког дискурса у различитим језицима и контекстуализују ритмове, представљају пример изумируће филолошке пажње, истрајне, дугорочне, самопропитујуће и трајно оријентисане на шире оквире генезе одређеног научног проблема. Тако и Сања Париповић Крчмар својом новом студијом истраживачки фокус усмерава на један однос, једну тему, једну дисциплину, тежећи суштинским, дубинским увидима, и то непосредно, изнутра, што показује да посвећеност и стрпљење нису анахроне категорије него предуслов ваљаног читања.

Епистоларни дијалог Светозара Петровића и Џејмса Бејлија, уједно и приватан и послован, сведочанство је културе размене мишљења и поверења у саговорника чији се етички и научни погледи могу сматрати блиским. Реалне ондашње услове комуникације и сарадње двају колега детаљно преноси предговор ауторке, који потцртава заједничке теме ових научника: разговори су заподенути у виду преписке 1994. године, када је Бејли, по препоруци, колеги упутио позив на конференцију „Словенски стих“ у Москви, док је до формалног упознавања дошло на једном другом научном скупу, а контакти су трајали све до 2005. године, у којој је проф. Петровић преминуо. Преписка коју у преводу приређивачице имамо

пред собом, огледало је времена у ком је научна комуникација била у суштини спора, темељна и ненамењена тренутном ефекту. Академска хиперпродукција, која је данас доминантан модел научног понашања – иако већ сама синтагма звучи као нонсенс – стимулисан административним правилима, роковима и моделима рада, често обезвређује сам процес мишљења. У том контексту, објављивање једне овакве кореспонденције делује као чин отпора – време издвојено да се сабере, систематизује, преведе, коментарише и објави преписка истакнутих филолога поручује да научна озбиљност и даље постоји, али и да на концу представља својеврсну метакритику савременог научног вредносног система. Стога је књига *Метрика у иррејисци Свејозара Пејровића* уједно и „метрика“ научне пристojности и интелектуалног поштења.

Превођење текстова који нису општепознати и који сабирају врло конкретан скуп проблема из домена једне гране теорије књижевности, представља прави херменеутички чин којим се ступа на терен термина осетљивих на превод, а на ком је размена ставова научника заправо епистемолошки гест. Управо у тој размени, у дијалогу који се не води с позиције готових закључака него с истанчаним слухом за саговорника, може се препознати склоност ка континуираном дорађивању и одлагању категоричких ставова како би се створили услови могућности за развој самог процеса сазнавања:

Драги Џејмсе, [...]

А компаративна словенска метрика? Нажалост, не знам радове о народном метру у другим словенским језицима, који су урађени тако скрупулозно и тако методолошки као они које си ти урадио за Русе. [...] Потпуно си у праву да треба да преиспитамо приступ и Јакобсонов и других. Ти знаш моје примедбе на тај приступ. Мислим да у овом тренутку две тачке можемо сматрати најважнијим: изразита спознаја екстралингвистичких фактора у историји стиха и ризици разрешени у безбрижној дедукцији из историје лингвистике на историју версификације.

Са најбољим жељама,

Светозар (стр. 93).

Или, *vice versa*:

Драги Свето,

Коначно сам завршио читање твог рада „Поредбено проучавање...“. Као што сам ти писао, читање ми споро иде и нисам увек сигуран да разумем сваки детаљ, много мање нијансе, али мислим да је ово кључна студија о компаративном словенском стиху. Дивим се твојој неустрашивости и тактичности, као и твом опсежном знању и поседовању чињеница. Још

не могу да верујем да си изучавао 100.000 стихова и никада ниси стигао да о њима пишеш. [...]

Све најбоље,

Џим (169–170).

Строга тематска оријентација грађе може прелиминарно детерминисати рецепцију овог превода у читалачкој јавности, али спремност на извесност одложених резултата потврђује одлучност и сериозност у обављеном послу. Када се преводе овакви текстови – гранични по стилу, теми, рецепцији – преводиоци ступају у коауторску улогу, из које морају препознати где се у ћаскању заправо дешава теорија, морају „чути“ појам који још није формализован али увелико делује унутар расправе. Како врло успелим лингвистичким маневрима, тако и својим пропратним текстовима, Париповић Крчмар успева да читаоцима приближи не само густу мрежу појмова и референци карактеристичних за ову филолошко-пријатељску преписку, него и да интерпретира културолошке нијансе и различитости, те кроз неколико ауторских радова, који претходе групама писама увезаних по тематској сродности и времену настанка, створи контекстуалне споне са теоријским опсервацијама Петровића и Бејлија.

Поред предговора насловљеног „Наука у кореспондентној мисли – Преписка Светозара Петровића и Џејмса Бејлија“, који функционише као теоријска и методолошка иницијатива и уређује простор у коме се епистоларни материјал чита не само као архивска грађа већ и као актуелан научни текст, радови ауторке продубљују разумевање књижевнотеоријских проблема о којима колеге предано дискутују. Тако текст „Запажања о опкорачењу у списима о стиху и преписци Светозара Петровића“ колико пружа увид у тумачења опкорачења најутицајнијег версолога нашег простора, толико и освежава поглед на важан песнички „преступ“, циљано одступање од синтаксичко-семантичке логике песме, те на ефекте и очекивања које овакав поступак провоцира. Исто тако, у раду „Запажања о компаративној словенској метрици у списима о стиху и преписци Светозара Петровића“, ауторка упућује на чињеницу да ова преписка „реактуализује питање компаративне метрике“ (88), док прилози „О метрици у *Ерлангенском рукопису*“ и „Књижевнокритичка мисао у преписци Светозара Петровића – Коментари на текст Златана Чолаковића“ недвосмислено позивају на враћање појединим темама књижевне историје, и те како теоријски потентним и интерпретативно инспиративним, показујући како научна полемика, чак и у епистоларном облику, задржава критичку напетост и аналитичку вредност. Речју саме ауторке, односно преводитељке и приређивачице, „оваква преписка би се у данашњем контексту, када је експанзија научног поимања понајмање у облику кореспонденције, или је готово и нема,

могла узети као пример могућег модалитета конфигурисања научне мисли, те начинити добром праксом“ (16).

Иако се бави специфичном темом каква је версификација, књига *Метрика у њрејисци Светозара Петровића* није писана и састављена искључиво као научни наратив, самодовољни систем знања намењен „стручњацима“, него, напротив, конципирана ван било какве елитистичке позиције, она савладава академску затвореност и обраћа се свим заљубљеницима у језик, ритам, поезију, мислилачки напор и вичност у аргументацији. У својој сржи, овај приређивачки пројекат показује шта значи бити одговоран и великодушан у науци – не затварати се већ позивати на дијалог, племениту расправу и конструктивну размену идеја, што представља речити омаж Светозару Петровићу – који је, будући теоретичар ослобођен добро знане академске сујете, практиковао научну мисао као особен облик бриге о смислу и био посвећен, не штедећи се, комплексности филолошког мишљења.